

LACATON & VASSAL

Enodružinska hiša Bodoju, nizka investicija, 500-600m². V sodobni arh. pa je zelo pomemben videz, ki izstopa.

- o **kipar** – ta dva arhitekta se mu zdita nezanimiva, zunanost je rezultat gradnje, notranjosti, zunanost je rezultat daljšega procesa, danes najprej šokantna podoba, potem pa notranjost
- o **Nouvel**: velik prostor
- o **Rem Koolhaas**: hala v Kunsthal v Rotterdamu, nalašč iz cenejših materialov. Odkrila rastlinjake, ki so najbližje temu, da se objekt odziva zunanjim pogojem (tudi vremenskim) – L. Corbusier. Habitat-, noter optimalna klima za vzgojo rastlin – človek pozimi ogreva, poleti hladi, ne gradi tako, da bi bolj izkoriščal dodaten prostor, širi bivalno okolje z novimi potenciali, druge karakteristike: zgodaj spomladi omogoča bivanje, ki zunaj še ni možno
- o ne polemizirata javno; študija eksistenc minimuma, velik prostor pomeni bogat prostor (bogatega lastnika) – to ne bi smelo držati, vsak rabi večji prostor, raje cenejši materiali, čim več ponuditi, ne pa zmanjševati prostora, če nimajo denarja
- o **Vassal** je bil rojen v Maroku, 5 let delal v regulacijskih projektih v Afriki – naučil, da je možna rešitev povesod, kvaliteta bivanja ima še druge vsebine kot finančne zahteve. Kaj pomeni tehnologija v sodobnem svetu – kako v Afriki popravljajo avtomobile
- o svet zasvojen s tehnologijo – onadva: tehnologija sama po sebi ne da kvalitete – kdaj je sama sebi namen... v A. zasilne konstrukcije senca, prezračevanje, TV z akumulatorji ni
- o sončne celice na strehi
- o nadstrešnice za 30-40°C; še bolj vroče, ponoči zelo shladi – iz blata
- o pisoar – fontana (Marcel Duchamp) iz nid. z drugim namenom
- o enota A enota B -dodana za isti denar, dodaten prostor; enostavna jeklena konstrukcija, sodelujeta s statiki
- o pravita, da preveč »zares« gradimo, za predolgo obdobje, če bi bilo za 20-30 let, bi bilo lahkotnejše, cenejše hiše se lahko podpre, zapre (vremenski, socialni pogoji)
- o v delavskem območju polepšati trg, bila fascinirana. Menila, da bi arhitektov poseg to pokvaril. Videla sta zelo dober dialog med objekti in trgom * Na koncu naredila samo red vzdrževanja: pesek zamenjati, drevesa 1x letno obrezati – priznala kvalitete v prostoru
- o v Parizu center za sodobno umetnost, po 2. sv. v. kot muzej – preselilo se je v **Pompidou**, v 80. letih naredili palačo za film – bila prelomna investicija, nekaj časa mirovala, onadva zmagala (projekt 4 milijone E, prej 50 milijonov E)
- o vrnila k Afriki: trg, ki se tekom dneva spreminja, ni zarisanih cest, nadstrešnic, velik odprt prostor, ki je na razpolago – v Parizu tudi zelo veliki prostori, ki se lahko namenijo za več funkcij, pravi kontrast **Bilbao**, ki je samo struktura
- o cony mit (Marjetka Potrč): umivalnik, wc – iz favel. Sodobne umetnike zanima današnji svet, poskuša reagirati, arh. pa plava po zapravljanju v samozadovoljstvu
- o počitniška hiša ob obali, urbanistični pogoji – obstoječe hiše ne vidijo na morje zaradi visoke vegetacije – dvignila, da bi videli čez, dobili platformo, drevesa skozi, so jih ohranili, terasa, minimalni zasebni prostori in velik skupni prostor

- o predlog: delavsko naselje v Franciji: 12 stanovanj – socialne, njuna izhodišča: čim več kvadrature za čim manjšo ceno, čim več fasade na zunanji prostor, 8 m fasade za bivalni prostor, 2 etaži *
osnovni material je 25m², najmanjše stanovanje je 50m², 1 m balkona na V, Z – dnevni prostori, garaže izven objekta, fascinantna je enostavnost, ki ponuja visoko kvaliteto bivanja
- o robna letev (nepomembno), luksuz je nekaj drugega, je druženje
- o **Enry Russo**: tropska slika »primerljivo« z njenim delom, sprva niso sprejeli, nato dalo misliti, ne beg od realnosti
- o v Evropi film del zabavne ind., ampak del kulture... arhitektura: ali ima kaj povedati
- o svetost prostora v AB interiju (Wim Wenders)

- o **Kolektivna stan. gradnja** – razumemo kot bloke. V 1. stol. ima socialno konotacijo, tako najlažje zagotovi streho nad glavo čim večjemu št. prebivalstva. 30., 40. leta: funkcionalni tlorisi (čim manjša kvadratura) 70. leta: kritike, podirali 20 let stare bloke
- o Švedska zdaj najboljše, 30% stan. Kvadratur nezasedenih. Pri nas stan. sklad bistveno premalo, skoraj izključno bloke.
- o **Charles James** (knjiga): socialni problemi v blokovni gradnji, nasilje, spalna naselja... - v veliki meri nepriljubljena, rodila se je postmoderna, pokazalo se je, da socialno moderna ni dolgoročno rešila; Slovenci si želimo živeti v individualni hiši: racionalni razlogi: -etapnost (ko ima denar, gradi naprej=, -pomoč prijateljev, -samogradnja,...
- o **Marsejski blok**... odgovor na to, kako v večje megastrukture vpletati vsaj del tega, kar si ljudje želijo (v zelenju)
- o Pri nas projekt **Savina Severja** (ni realiziran). Bežigrad: vrstne hiše, ena na drugo. Vrt ima dvoetažno višino, boljša osvetljenost *
- o **Murgle: nizko & gosto** (Roland Rajner, Avstrijec) – vrtna mesta, zagovarja R+Z
- o danes študije o tem, kako še zgoščevati (primer Sagima) – ta gradnja ni dražja od blokovne gradnje (cena narasla zaradi iskanosti)
- o danes se iščejo alternative, individualizirati, približati zelenju, predvsem nizko in gosto... različne tipologije
- o primer tipologije: **dnevni in nočni del** (50-80m², več za stanovanje ne, ker potem raje gradijo hišo, če imajo toliko denarja) – narejeno za tradicionalno družino; dejstvo, da je industrializacija v 20. letih imela vpliv na življenje, delež v št. gospodinjstvu se manjša, vsak prostor že v naprej predeljen, ne omogoča drugačne uporabe, kot jo je arhitekt določil, zelo drugače kot mestna gradnja, kjer je prostor možno uporabljati na več načinov
- o staranja preb. (živita največ 2 ali 1 sam) naj bi se v desetletju dvignilo na 30% in več; klasična družina je v upadu, predvidevanje: 80% stanovanj v urbanih središčih samskih
- o da bi v stan. arh. tudi ponujali več rešitev (kot pri avtu) ponuditi za 1 100m² stanovanje z manj sobami, ki jih toliko ne rabi – začeli so se uveljavljati odprti sistemi, edini fiksni elementi so vertikalni vodi (wc, kuhinja), zaradi različnih potreb: ko so otroci majhni, ko jih ni...)
- o tandem **Kigel & Rile** v Avstriji, podpore fiksne, še vedno odprt prostor, ki je lahko različno uporabljen, čez dan se postelje umaknejo

- o **lofti**, nekdam notri obuti, iz New Yorka (380m²), velik odprt prostor, zelo drugačno kot samska stanovanja v funkcionalizmu – **Marcel Brauer**
- o kot nemška celica, zelo asketsko
- o (nazaj v New York) – prečno med 2 ulicama, transparentna, del bolj zaseben, možno malo pregraditi, tudi kopalnica ni več samo utilitarni prostor
- o zaposlitev obeh, prej domačnost, vseprisotnost mame. Freuefurter Kuche, čim manjši prostor, zelo funkcionalno, danes kolektivno, povezano z delovnim prostorom, v stanovanjih čim več elektronskih naprav; družina ima vedno manj opravka sama s seboj, posvečajo se drugim stvarim (TV, internet)
- o slika iz 16. stol.: rojstvo, v prostoru vsi, ni bil niti en družinski član, šele kasneje ljudje odmikajo, ločujejo stanovanje od obrti, cenijo zasebnost; v 20. letih 19. stol. Spet radio, telefon... spet manj zasebnosti; **Baragan**: ohraniti zasebnost
- o veliko število ljudi nosi delo že domov, narašča, danes se je začelo širiti na vsa strokovna področja; samo še 15% ljudi za proizvodnjo (kar rabimo) – stalna delovna mesta
- o Pariz: ordinacija & stanovanje
- o _____ :temeljijo na tem, da zavajajo v prostoru in času, s tehničnimi sredstvi se dimenzije časa in prostora popačijo, krčijo (vozni red vlakov)
- o 2. problem s tehničnimi sredstvi, knjiga Orvela: opozorilo, da bomo vsi nadzorovani, vprašanje koliko zasebnosti nam še ostane. V arhitekturi: **Mies van der Rohe**, počitniška **transparentna hiša v naravi**
- o **MVRDV**: 2 lofta, ki se prepletata – »vse« odprto
- o razlaga psihologije: bolj ko smo osamljeni bolj smo ekshibicionisti in vojaristi (Thrumen Show)
- o **Sedžima**: stan. blok na Japonskem, zagotoviti neko zasebnost – kot monitor (fasada), vendar ker je teh enot toliko (107) se izgub š v tem – dvojni učinek, vse se vidi, ne vemo, kdo je kdo – zdaj zahteve 4x večje 2x več kvadrature za 2x več ljudi). Vmesno polje: na fasadi: hodnik do tip, se lahko prostoru podaljšajo; požarna stopnišča na drugo stran
- o **Enasberger**: luksuz ni več v kopičenju, danes je luksuz v razvitem, dobri avtomobili v nerazvitih državah . Svet je v odrekanju; izklop naprav, da je človek sposoben, da smo sposobni razpolagati s svojim časom (nevarnost dela na domu), 24 ur na dan na razpolago za delo
- o Vikendi – otoki izolacije, brez naprav